

Κογκνιταριάτο και Υποκειμ ενοποίηση

Franco Berardi Bifo Κογκνιταριάτο και Υποκειμ ενοποίηση

autopoiesis: the autonomy way of life

Μετάφραση – Επιμ έλεια: Θεοδωής Σάρας

Franco Berardi Bifo, Cognitarian Subjectivation [e-flux journal](#), November 2010, v. 20

Τα πρόσφατα χρόνια γίναμε μ άρτυρες ενός νέου τεχνο- κοινωνικού πλαισίου σύγχρονης υποκειμ ενοποίησης. Και θα ήθελα να αναζητήσω αν μ ία διαδικασία αυτόνομου, συλλογικού αυτοπροσδιορισμού είναι δυνατή στην παρούσα εποχή. Η έννοια της “γενικής διάνοιας” που συνδέεται μ ε την ιταλική μ ετα- εργατιστική σκέψη στα 1990 (Paolo Virno, Maurizio Lazzarato, Christian Marazzi) δίνει έμ φαση στην διάδραση ανάμ εσα στην εργασία και τη γλώσσα: η κοινωνική εργασία είναι ο ατελείωτος ανασυνδυασμός μ υριάδων θραυσμάτων παράγοντας, επεξεργάζοντας, διανέμοντας, και αποκωδικοποιώντας σημεία και πληροφοριακές μ ομάδες κάθε είδους. Κάθε σημειωτικό τμήμα που παράγεται από έναν πληροφοριακό εργάτη πρέπει να ανταποκρίνεται και να ταιριάζει σε

αναριθμητά άλλα σημειωτικά τμήματα προκειμένου να μ οροφοποιήσει το συνδυαστικό πλαίσιο του πληροφοριακού- εμπορεύματος, του σημειο- κεφαλαίου.

Το σημειο- κεφάλαιο τοποθετεί τις νευρο- ψυχικές ενέργειες στην εργασία, υποβάλλοντας τες στη μηχανιστική ταχύτητα, αναγκάζοντας την γνωστική δραστηριότητα να ακολουθήσει το ρυθμό της δικτυωμένης παραγωγής. Ως αποτέλεσμα, η συναισθηματική σφαίρα συνδεδεμένη με τη νόηση πιέζεται στα όριά της. Ο κυβερνοχώρος υπερφορτώνει τον κυβερνοχρόνο, γιατί ο κυβερνοχώρος είναι μ ία απεριόριστη σφαίρα η ταχύτητα της οποίας επιταχύνεται χωρίς όρια, ενώ ο κυβερνοχρόνος (ο οργανικός χρόνος της προσοχής, της μνήμης, της φαντασίας) δεν μ πορεί να επιταχυνθεί πέρα από ένα συγκεκριμένο σημείο – αλλιώς σπάζει. Και πραγματικά σπάζει, καταρρέει κάτω από το στρες της υπερπαραγωγικότητας. Μία επιδημική πανικού και κατάθλιψης διαχέεται τώρα σε ολόκληρα τα κυκλώματα του κοινωνικού εγκεφάλου. Η τωρινή κρίση στην παγκόσμια οικονομία έχει πολλά να κάνει με αυτό το νευρικό κλωνισμό. Ο Μαρξ μ ήλθε για την υπερπαραγωγή, εννοώντας την υπέρβαση των διαθέσιμων αγαθών που μ πορούν να απορροφηθούν από την κοινωνική αγορά. Αλλά σήμερα είναι ο κοινωνικός εγκέφαλος που δέχεται επίθεση από την συντριπτική προσφορά των αγαθών που απαιτούν προσοχή. Το κοινωνικό εργοστάσιο έχει γίνει το εργοστάσιο της δυστυχίας: η γραμμή συναρμολόγησης της δικτυακής παραγωγής εκμ εταλλεύεται ανάμ εσα την συναισθηματική ενέργεια της γνωστικής τάξης.

Επιθυμώ να εντοπίσω το πρόβλημα των οργανικών ορίων, που επισκιάζονται συχνά από την έμ φαση στο απεριόριστο δυναμικό της τεχνολογίας. Θα έπρεπε να μ λάμ ε για τεχνολογία σε πλαίσιο, και το παρόν πλαίσιο της τεχνολογίας είναι πολιτισμικά προσανατολισμένο προς τον οικονομικό ανταγωνισμό. Οι πληροφοριακοί- παραγωγοί είναι νευρο- εργάτες. Είναι ευαίσθητοι στη σημειωτική ενεργοποίηση καθ' όλη τη διάρκεια της ημέρας. Τι συναισθηματικό, ψυχικό, υπαρξιακό τμήμα απαιτεί το αδιάκοπο γνωστικό στρες της μόνιμης γνωστικής ηλεκτροπληξίας; Η επιτάχυνση των δικτυακών τεχνολογιών, η γενική συνθήκη της επισφάλειας, και η εξάρτηση από τη γνωστική εργασία όλα επιφέρουν επιδράσεις στο κοινωνικό νου, φέρνουν σε κατάσταση κορεσμού το χρόνο προσοχής, συμπίπτουν τη σφαίρα των συναισθημάτων και της αισθητικότητας, όπως δείχνουν ψυχίατροι που έχουν παρατηρήσει μ ία απότομη αύξηση στην μανιακή κατάθλιψη και την αυτοκτονία στην τελευταία γενιά των εργαζόμενων.

Η αποικιοποίηση του χρόνου έχει γίνει ένα θεμελιώδες ζήτημα στη νεωτερική ιστορία της καπιταλιστικής ανάπτυξης: η ανθρωπολογική μ ετάλλαξη που παρήγαγε ο καπιταλισμός στον ανθρώπινο νου και την καθημερινή ζωή, έχει πάνω από όλα, μ ετασχηματίσει την αντίληψη του χρόνου. Αλλά τώρα πηδάμε μ έσα στο άγνωστο – οι ψηφιακές τεχνολογίες έχουν κάνει δυνατή την απόλυτη επιτάχυνση, και το βραχυκύκλωμα του χρόνου της προσοχής. Καθώς οι πληροφοριακοί- εργάτες εκτίθενται στην αυξανόμενη μάζα των ερεθισμάτων με τα οποία δεν μ πορούν να ασχοληθούν σύμφωνα με τις εντατικές τροπικότητες της ηδονής και της γνώσης, η επιτάχυνση οδηγεί σε μ ία εξασθένηση της εμπειρίας. Περισσότερη πληροφορία, λιγότερο νόημα. Περισσότερη πληροφορία, λιγότερη χαρά.

Η αισθητικότητα ενεργοποιείται στο χρόνο. Η φιληδονία αργεί. Η βαθιά, έντονη επεξεργασία γίνεται αδύνατη όταν το ερέθισμα είναι τόσο γρήγορο. Μία διαδικασία αναισθητοποίησης είναι σε εξέλιξη στο σημείο που ο κυβερνοχώρος τέμνεται με τον οργανικό κυβερνοχρόνο. Η προοπτική της ατομικής υποκειμ ενοποίησης, και της κοινωνικής υποκειμ ενοποίησης, πρέπει να ανασχεδιαστεί στο πλαίσιο της, και μ ία σειρά ριζοσπαστικών ερωτημάτων εγείρονται: είναι ακόμη δυνατό να οραματιστούμε μ ία διαδικασία συλλογικής υποκειμ ενοποίησης και κοινωνικής αλληλεγγύης; Είναι ακόμη πιθανό να φανταστούμε ένα “κίνημα” με την έννοια της συλλογικής διαδικασίας του διανοητικού και πολιτικού μετασχηματισμού της πραγματικότητας; Είναι ακόμη πιθανό να σφυρηλατήσουμε την κοινωνική αυτονομία από την καπιταλιστική κυριαρχία στον ψυχο- οικονομικό σκελετό του σημειοκαπιταλισμού;

Διαιώνοντας τη Γενική Διανόηση

Η άρνηση της εργασίας – που καλύτερα ορίζεται ως άρνηση της αποξένωσης και της εκμ ετάλλευσης του ζωντανού χρόνου – έχει γίνει η κύρια μ ηχανή της καινοτομίας, της τεχνολογικής ανάπτυξης και της γνώσης. Η οργανική σύνθεση του κεφαλαίου (ως σχέση ανάμ εσα στη νεκρή εργασία και τη ζωντανή εργασία) προοδευτικά άλλαξε καθ' όλη τη διάρκεια του εικοστού αιώνα καθώς η αντίσταση των εργατών, τα σωματώδη και η απειθαρχία τους, εξανάγκασε τους καπιταλιστές να προσλάβουν μ ηχανικούς για να αντικαταστήσουν της ανθρώπινη εργασία με τις μ ηχανές. Παρόμοια, η διανοητικοποίηση της ανθρώπινης δραστηριότητας είναι – από κάθε άποψη – η συνέπεια της απειθαρχίας των εργατών και της αντίστασης στην εκμ ετάλλευση. Όταν το κόστος της εργασίας αυξάνεται (όπως έγινε τις δεκαετίες του '60 και του '70) ο καπιταλιστής αντικαθιστά τον εργάτη με τη μ ηχανή, καθώς η μ ηχανή κοστίζει λιγότερο μ ακροπρόθεσμα. Από τη στιγμή που μ αζικού κύματος αντίστασης των βιομηχανικών εργατών, η πληροφοριακή τεχνολογία έχει βοηθήσει να αντικατασταθεί ο άνθρωπος μ όχθος με τις έξυπνες μ ηχανές, και αυτό προκάλεσε την ενίσχυση της σφαίρας της διανοητικής εργασίας και της γνωστικής δραστηριότητας και τις συνέδεσε στην παραγωγή αξίας.

Η δεκαετία του '90 ήταν μί α δεκαετία συμ μ αχιών: η γνωστική εργασία και το κεφάλαιο επιχειρημ ατικού ρίσκου συναντήθηκαν και συγχωνεύθηκαν στο dot- com. Οι προσδοκίες ήταν υψηλές, κρίνοντας από το ποσό της επένδυσης, και η δημ ιουργικότητα έγινε ένα έμ φυτο χαρακτηριστικό της κοινωνικής εργασίας. Έπειτα, μ ετά την έκρηξη της φούσκας της dot- com την άνοιξη του 2000, ο νεοφιλελευθερισμ ός έσπασε τη συμ μ αχία μ ε τη γνωστική εργασία και το κεφάλαιο επιχειρημ ατικού ρίσκου. Χρησιμ οποιώντας την τεχνολογία ο ίδιος, ο νεοφιλελευθερισμ ός κατάφερε να υπονομ εύσει την κοινωνική και πολιτική ισορροπία δυνάμ εων (rapport de force- γαλλικά στο κείμ ενο) της γνωστικής εργασίας και του κεφαλαίου. Όσο μ πορούμ ε να δούμ ε τώρα, το αποτέλεσμ α της νεοφιλελεύθερης πολιτικής είναι η γενική μ είωση του εργατικού κόστους και η εξαθλίωση των κογκνιτάριων. Τόσο η βιομ ηχανική εργασία, αποτοπικοποιημ ένη στις περιοχές της περιφέρειας του κόσμ ου, όσο και η γνωστική εργασία, υποτιμ ούνται και κακοπληρώνονται, καθώς η επισφάλεια έχει θρυμ ατίσει και τελικά καταστρέφει της κοινωνική αλληλεγγύη. Σε αυτό το νέο πλαίσιο, που ορίζεται από της επισφαλαιοποίηση της γνωστικής εργασίας, πρέπει να επανεξετάσουμ ε το ζήτημ α της υποκειμ ενοποίησης.

Αμ έσωμ ετά την οικονομ ή κατάρρευση της άνοιξης του 2000, τη συντριβή της dot- com και το γκρέμ ισμ α των μ εγάλων εταιρειών όπως η Enron και η WorldCom, ο Ελβετός φιλόσοφος και οικονομ ολόγος Christian Marazzi, ο αιχμ ηρός αναλυτής των κοινωνικών συνεπειών των οικονομ ικών κρίσεων, έγραψε ένα άρθρο για τον κίνδυνο της ιδιωτικοποίησης της γενικής διάνοιας, μ ε το οποίο προέβλεψε την τάση που δέκα χρόνια αργότερα είναι σε πλήρη αιώρηση: τη μ είωση της χρημ αποδότησης της έρευνας, το χειρισμ ό και τη στρατιωτικοποίηση της κρατικής χρημ ατοδοτούμ ενης έρευνας, και την εξαθλίωση και την επισφαλαιοποίηση της γνωστικής εργασίας. (1)

Εάν δούμ ε στην πολιτική της Ευρωπαϊκής φιλελεύθερης κυρίαρχης τάξης, θα δούμ ε ότι αυτοί κάνουν ακριβώς αυτό: σε κάποιες χώρες (όπως η Ιταλία) μ ειώνουν τη χρημ ατοδότηση και την έρευνα, ιδιωτικοποιούν τα δημ όσια σχολεία, και προκαλούν μ ία μ εγάλη απο- λογοποίηση που ήδη έχει αρχίσει να δείχνει σημ εία παραγωγής εκτεταμ ένης άγνοιας και φανατισμ ού. Σε κάποιες χώρες (όπως η Γαλλία), περιορίζουν συνεχώς τη δημ όσια χρημ ατοδότηση της έρευνας σε αυτό που μ πορεί να μ εταφραστεί άμ εσα σε πολιτική της οικονομ ής ανάπτυξης. Υποτάσσοντας την έρευνα στα άμ εσα οικονομ ής συμ φέροντα μ ειώνεις το ρόλο της έρευνας, καθιστώντας την ένα απλό εργαλείο διακυβέρνησης, για την επανάληψη του υπάρχοντος πλαισίου κοινωνικής δραστηριότητας. Καθώς οι γνωστικοί εργάτες εξαναγκάστηκαν στην επισφάλεια, τους αρνήθηκαν επίσης την πιθανότητα να αποφασίζουν το σκοπό της έρευνας. Αυτό προφανώς μ ειώνει τη δημ ιουργικότητα που επενδύθηκε από τους κογκνιτάριους στη δουλειά τους, καθώς επίσης το βήμ α της καινοτομ ής και της προόδου στην τεχνολογία.

Μακροπρόθεσμ α, η τάση αυτή εξαλείφει τα προοδευτικά χαρακτηριστικά του καπιταλισμ ού. Καθώς το κόστος της εργασίας γίνεται τόσο χαμ ηλό που η εκμ ετάλλευση της φυσικής δυνάμ ης ενός εργάτη κοστίζει λιγότερο από το να αναζητά κάποια τεχνολογική αντικατάσταση, η ώθηση για καινοτομ ή επιβραδύνει σε μ ία στάση. Το συμ φέρον του άμ εσου κέρδους υπερισχύει πάνω στη μ ακροπρόθεσμ η ανάπτυξη της παραγωγικής δυνάμ ης. Παρόλα αυτά οι κοντόφθαλμ ες γνώμ ες που κυριαρχούν στο πεδίο των νεοφιλελεύθερων οικονομ ικών, μ ία μ είωση του εργατικού κόστους προτείνει ότι η προοδευτική ώθηση του καπιταλισμ ού εξασθενίζει: γίνεται ένας παράγοντας απο- πολιτισμ ού, διανοητικής και τεχνολογικής οπισθοδρόμ ησης.

Κογκνιτάριοι ερευνώντας για το Σώμ α

Οι κογκνιτάριοι είναι εκείνοι που ενσωμ ατώνουν τη γενική διάνοια στις πολλές της μ ορφές: επεξεργάζονται την πληροφορία προκειμ ενου να γεννήσουν αγαθά και υπηρεσίες. Καθώς η γνωστική λειτουργία της κοινωνίας εγγράφεται στη διαδικασία της καπιταλιστικής αξιοποίησης, το απείρωσ θρυμ ατισμ ένο μ ωσαϊκό της γνωστικής δραστηριότητας γίνεται μ ία ρευστή διαδικασία μ εσα σε ένα οικουμ ενικό τηλεμ ατικό δίκτυο, επανακαθορίζοντας το σχήμ α εργασίας και κεφαλαίου. Το κεφάλαιο γίνεται η γενικευμ ένη σημ ειωτική ροή που τρέχει μ έσω των φλεβών της παγκόσμ ιας οικονομ ής, ενώ η εργασία γίνεται η αδιάκοπη ενεργοποίηση της διάνοιας των αμ έτρητων σημ ειωτικών παραγόντων που είναι συνδεδεμ ένοι μ εταξύ τους.

Οι κογκνιτάριοι είναι το κοινωνικό σώμ α της ψυχής στη δουλειά στη σφαίρα του σημ ειοκαπιταλισμ ού, αλλά αυτό το σώμ α αποσυνδέεται σε μ ία σφαίρα απομ ονωμ ένη από το σώμ α του άλλου. Η μ ορφή της αποξένωσης που διαχέεται στη ζωντανή σφαίρα των κογκνιτάριων είναι μ ία μ ορφή ψυχικών δεινών που ξεφεύγει από το Φροϋδικό ορισμ ό της νεύρωσης. Εάν ο ορισμ ός της νεύρωσης από το Φρόντντ παρατείνει στην απώθηση της επιθυμ ής, ο σημ ειοκαπιταλισμ ός ωθεί την απαίτηση για μ ία καταναλωτική υπερ- έκφραση: just do it. Πανικός, κατάθλιψη, και απο- ενεργοποίηση της ενσυναίσθησης – εδώ είναι που βρίσκουμ ε το πρόβλημ α του κογκνιτάριου.

Οι επισφαλείς γνωστικοί εργάτες εξαναγκάζονται να σκεφτούν μ ε όρους ανταγωνισμ ού. Μπορείτε να γίνετε φίλοι μ ε ένα άλλο πρόσωπο στο Facebook, αλλά η αυθεντική φιλία είναι δύσκολη κάτω από συνθήκες δυνητικής απομ όνωσης και έντονου οικονομ ικού ανταγωνισμ ού. Εάν θέλουμ ε να βρούμ ε το δρόμ ο προς την αυτόνομ η συλλογική υποκειμ ενοποίηση οφείλουμ ε να δημ ιουργήσουμ ε τη συνείδηση του κογκνιτάριου σε σχέση μ ε το ερωτικό, κοινωνικό σώμ α της γενικής διάνοιας. Ο δρόμ ος της αυτόνομ ης και συλλογικής υποκειμ ενοποίησης αρχίζει εδώ: από τη γενική διάνοια που ψάχνει ένα σώμ α.

Το κύριο πολιτικό μ ας καθήκον πρέπει να το χειριστούμ ε μ ε τα εννοιολογικά εργαλεία της ψυχοθεραπείας, και τη γλώσσα της ποίησης – πολύ περισσότερο από τη γλώσσα της πολιτικής και τα εννοιολογικά εργαλεία της νεωτερικής πολιτικής επιστήμ ης. Ο πολιτικός οργανωτής των κογκνιτάριων πρέπει να είναι ικανός να καταργήσει τον πανικό και την κατάθλιψη, να μ ιλάει μ ε έναν τρόπο που θεσπίζει αισθητά μ ία στροφή παραδείγμ ατος, μ ία επανασημ εολόγηση του κοινωνικού πεδίου, μ ία αλλαγή των κοινωνικών προσδοκιών και της αυτο- αντίληψης. Είμ αστε αναγκασμ ένοι να αναγνωρίσουμ ε ότι έχουμ ε το σώμ α, το κοινωνικό και φυσικό σώμ α, το κοινωνικοοικονομ ήκό σώμ α.

Οι κυβερνο- αισιόδοξοι ήταν της μ όδας στη δεκαετία του 90, και ήταν ικανοί να ερμ ηνεύσουν το πνεύμ α της συμ μ αχίας ανάμ εσα στους καπιταλιστές επιχειρημ ατικού ρίσκου και τους καλλιτέχνες ή τους μ ηχανικούς. Αλλά αυτή η συμ μ αχία έσπασε στα χρόνια του Μπους, όταν η τεχνολογία υπέκυψε στους νόμ ους του πολέμ ου, και ο χρημ ατιστικός καπιταλισμ ός προκάλεσε την κατάρρευση που μ πορεί ακόμ α να καθοδηγεί την καταστροφή του νεωτερικού πολιτισμ ού. Σήμ ερα, οι κυβερνο- αισιόδοξοι ακούγονται πλαστοί, όπως μ ία διαφήμ ιση ενός σάπιου προϊόντος. Στο πρόσφατο βιβλίο του, You Are Not a Gadget, ο Jaron Lanier, το ίδιο πρόσωπο που σχεδίασε μ ηχανικά τα εργαλεία της δυνητικής πραγμ ατικότητας, γράφει:

οι αληθινοί πιστοί στο κυνελοειδές μ υαλό φαίνεται να σκέφτονται πως κανένας αριθμ ός από στρώμ ατα της αφαίρεσης στο οικονομ ήκό σύστημ α μ πορεί να αμ βλύνει την αποτελεσμ ατικότητα του συστήμ ατος. Σύμ φωνα μ ε τη νέα ιδεολογία, που είναι ένα μ ίγμ α κυβερνο- νέφους και νεο- μ ιλιανών (Milton Friedman) οικονομ ικών, η αγορά όχι μ όνο θα κάνει τα καλύτερα της, αλλά θα κάνει τα καλύτερα που λίγοι άνθρωποι θα το καταλάβουν. Διαφωνώ. Η οικονομ ή κρίση που επέφερε η κατάρρευση του 2008 των ενυπόθηκων δανείων στις ΗΠΑ ήταν μ ία περίπτωση κατά την οποία πάρα πολλοί άνθρωποι πίστεψαν στο σύννεφο πάρα πολύ. (2)

Διακυβέρνηση και Γνωστική Υποταγή

Στην παρούσα, αγωνιώδη φάση του νεοφιλελευθερισμ ού (μ ία αγωνία που είναι περισσότερο άγρια και καταστροφική από τις προηγούμεν ες φάσεις) οι ευρωπαϊκές κυβερνήσεις σκηνοθετούν μ ία επίθεση στο εκπαιδευτικό σύστημ α – και ιδιαίτερα στην επιστημ ονική έρευνα – ως

μ έρος ενός πολέμου ενάντια στη γνωστική εργασία, έναν πόλεμο που σκοπεύει στην υποδούλωση της. Το πανεπιστημιακό σύστημα σε ολόκληρη την Ευρώπη βασίζεται στο τεράστιο ποσό επισφαλών, κακοπληρωμένων, ή απλήρωτων εργασιών. Οι ερευνητές και οι φοιτητές έχουν σκηνοθετηθεί διαμεταρτυρίες ενάντια σε αυτή την τάση, προσπαθώντας να επιστρέψουν το εκπαιδευτικό σύστημα στην αρχική του αποστολή: ένα τόπο μη-δογματικής γνώσης, και δημόσιας μισθωμένης κουλτούρας. Η έρευνα δεν θα έπρεπε να υπόκειται σε οποιοδήποτε περιοριστικό κριτήριο λειτουργικότητας, γιατί ακριβώς η λειτουργία της είναι η διερεύνηση λύσεων που, αν και δυσλειτουργικές στο παρόν παράδειγμα, μπορεί να αποκαλύψουν νέα παραδειγματικά τοπία. Αυτός είναι ο ρόλος της επιστημονικής έρευνας, ειδικά όταν αντιμετωπίζουμε ανίχνευτα τα οποία φαίνονται άλυτα μέσα στο καπιταλιστικό παράδειγμα.

Η ευρωπαϊκή κυρίαρχη τάξη σκοπεύει να μειώσει την έρευνα σε μία μέθοδο για τη διακυβέρνηση της πολυπλοκότητας. Η ιδεολογία της διακυβέρνησης βασίζεται στη φυσικοποίηση (υποστασιοποίηση, για να χρησιμοποιήσω το χεγκελιανό ιδίωμα) του οικονομικού συλλογισμού. Ο οικονομία έχει πετύχει το στάτους μίας οικουμηνικής γλώσσας, του απόλυτου προτύπου επιλογής, ενώ τα οικονομικά θα έπρεπε να είναι μόνο ένας κλάδος της γνώσης ανάμεσα σε άλλους. Ο κανονιστικός ρόλος που η οικονομία έχει αποκτήσει είναι αδικαιολόγητος από επιστημολογική άποψη, και καταστροφικός για το κοινωνικό επίπεδο. Εάν η έρευνα υπόκειται στην οικονομική εννοιολόγηση, δεν είναι πλέον έρευνα, αλλά τεχνική διεύθυνση. Η αποκαλούμενη μεταρρύθμιση του ευρωπαϊκού εκπαιδευτικού συστήματος που ξεκίνησε το 1999 (τη χρονιά της συνθήκης της Μπολόνια) σκοπεύει στο διαχωρισμό της εφαρμοσμένης έρευνας από την αμφισβήτηση των ιδίων των θεμελίων και των τελικοτήτων της επιστημονικής γνώσης, συνοδευόμενη από την υποταγή της έρευνας στα πρότυπα που θέτει η οικονομική εκτίμηση.

Οι επιστημονικές συνέπειες αυτής της μετακίνησης είναι τεράστιες: παραδίδοντας την έρευνα στους νόμους της οικονομικής ανάπτυξης εξαλείφεις το πιο σημαντικό σκοπό της γνώσης, αυτό που ο Τόμας Κουν αποκαλούσε “παραδειγματική” λειτουργία. Η ικανότητα να παράγει στροφές παραδείγματος στο πεδίο της γνώσης και στο πεδίο του πειραματισμού εξαρτάται από την αυτονομία της έρευνας από τα κατεστημένα πρότυπα εκτίμησης. Μόνο όταν η έρευνα μπορεί να εργαστεί και να ανακαλύψει και να δημιουργήσει νέες έννοιες αδιαφορώντας για τα κατεστημένα κοινωνικά συμφέροντα μπορεί η γνώση να κινηθεί πέρα από την επανάληψη, και να ανοίξει νέα προοπτική στη φαντασία και την τεχνολογία.

Η “διακυβέρνηση” είναι η λέξη κλειδί σε αυτή τη διαδικασία. Η διακυβέρνηση παράγει καθαρή λειτουργικότητα χωρίς νόημα, την αυτοματοποίηση της σκέψης και της θέλησης. Ενσωματώνει αφηρημένες συνδέσεις στη σχέση ανάμεσα στους ζωντανούς οργανισμούς, τις τεχνολογικά υποβάλλοντες επιλογές στη λογική αλληλουχία. Ανασυνδέζει τα συμβατά (και προς συμβατότητα) θραύσματα της γνώσης. Η διακυβέρνηση είναι η αντικατάσταση της πολιτικής θέλησης με ένα σύστημα αυτόματων τεχνικοτήτων που πιέζουν την πραγματικότητα σε ένα λογικό πλαίσιο που δεν μπορεί να αμφισβητηθεί. Η οικονομική σταθερότητα, η ανταγωνιστικότητα, η μείωση του εργατικού κόστους, η αύξηση της παραγωγικότητας: η συστημική αρχιτεκτονική του κανόνα της ΕΕ βασίζεται σε τέτοιες δογματικές θεμελιώσεις που δεν μπορούν να προκληθούν ή να συζητηθούν, γιατί ενσωματώθηκαν στην τεχνική λειτουργία των διευθυντικών υποσυστημάτων. Καμία έκφραση ή δράση δεν είναι λειτουργική εάν δεν συμμορφώνεται με τους ενσωματωμένους κανόνες των τεχνολογικών συσκευών της καθημερινής συναλλαγής.

Η διακυβέρνηση είναι η διεύθυνση ενός συστήματος που είναι τόσο πολύπλοκο να κυβερνηθεί. Η λέξη “κυβέρνηση” σημαίνει την κατανόηση (ως αναγωγή σε ένα ορθολογικό μοντέλο) του κοινωνικού κόσμου, και την ικανότητα της ανθρώπινης θέλησης (δεσποτική, δημοκρατική και ούτε καθεξής) να ελέγξει τη ροή της πληροφορίας που είναι επαρκής για τον έλεγχο του σχετικού τμήματος του κοινωνικού όλου. Η πιθανότητα της κυβέρνησης απαιτεί ένα χαμηλό βαθμό πολυπλοκότητας όσον αφορά την κοινωνική πληροφορία. Η πληροφοριακή πολυπλοκότητα ευδοκίμησε κατά τη διάρκεια της ύστερης νεωτερικής εποχής, και εξερράγη στην εποχή του ψηφιακού δικτύου. Επομένως, η αναγωγή της κοινωνικής πληροφορίας σε κατανοητή γνώση και πολιτικό έλεγχο γίνεται ένα απίθανο καθήκον: ο έλεγχος γίνεται κυβερνητικός, αβέβαιος, σχεδόν αδύνατος, και ένας αυξητικός αριθμός γεγονότων ξεφεύγει της οργανωμένης θέλησης.

Σε αυτό το σημείο, ο καπιταλισμός στρέφεται στο τρόπο της διακυβέρνησης. Χρησιμοποιεί αφηρημένη αλληλουχία τεχνολογικών λειτουργιών στη θέση της συνειδητής επεξεργασίας της ροής της πληροφορίας. Συνδέει μη-σημειώσιμα στοιχεία στη θέση της διαλογικής επεξεργασίας. Προσαρμόζεται αυτόματα στη θέση της διαμεσολαβημένης συναίνεσης, χρησιμοποιώντας τεχνική γλώσσα στη θέση του μισθωμένου νοήματος που απορρέει από το διάλογο και την σύγκρουση. Στη θέση του σχεδιασμού, διευθύνει την αποδιοργάνωση. Αξιολογεί τη συμβατότητα των παραγόντων που εισέρχονται στο κοινωνικό παιχνίδι στη θέση της μεσολήψης των συγκρουόμενων πολιτικών συμφερόντων και έργων. Και χρησιμοποιεί τη ρητορική της συστημικής πολυπλοκότητας στη θέση της ρητορικής της ιστορικής διαλεκτικής.

Ψάχνοντας για Αυτονομία.

Καθώς το μοντέλο της διακυβέρνησης λειτουργεί τέλεια, στον εαυτό του, καταστρέφει το κοινωνικό σώμα. Εννοιολογώντας το πεδίο της κυβερνητικής, ο Norbert Wiener υποστήριξε ότι όταν ένα σύστημα εκθέτει θετική ανατροφοδότηση, σε απάντηση μίας διαταραχής, αυξάνει το μέγεθος της διαταραχής. Αντίστροφα το σύστημα που ανταποκρίνεται σε μία διαταραχή με ένα τρόπο που μειώνει την επίδραση του λέγεται ότι εκθέτει αρνητική ανατροφοδότηση.

Μία λογική θετικής ανατροφοδότησης έχει εγκατασταθεί στη σύνδεση ανάμεσα στην ψηφιακή τεχνολογία και την χρηματιστική οικονομία, γιατί η σύνδεση τείνει στην παρακίνηση τεχνολογικών αυτοματισμών, και ψυχικών αυτοματισμών επίσης, οδηγώντας στην προαγωγή καταστροφικών τάσεων. Κοιτάζετε στο λόγο της ευρωπαϊκής πολιτικής τάξης (σχεδόν χωρίς εξαίρεση): εάν η απορρύθμιση παρήγαγε τη συστημική κατάρρευση με την οποία βρίσκεται τώρα αντιμετωπίζει η παγκόσμια οικονομία, χρειαζόμαστε περισσότερη απορρύθμιση. Εάν η μείωση της φορολογίας των υψηλών εισοδημάτων οδήγησε σε μία πτώση της ζήτησης, ως χαμηλόσοφοι τη φορολόγηση των υψηλών εισοδημάτων. Εάν η υπερ-εκμετάλλευση οδήγησε σε υπερπαραγωγή απούλων και άχρηστων αυτοκινήτων, ως εντατικοποιήσουμε την παραγωγή αυτοκινήτων.

Είναι αυτοί οι άνθρωποι παράφρονες; Δεν νομίζω. Νομίζω ότι είναι ανίκανοι να σκεφτούν με όρους μέλλοντος: είναι πανικοβλημένοι, τρομοκρατημένοι από την ανικανότητά τους: είναι φοβισμένοι. Η νεωτερική αστική τάξη ήταν μία ισχυρά εδαφικοποιημένη τάξη, συνδεδεμένη με υλική περιουσία: δεν μπορεί να υπάρξει χωρίς τη σχέση με ένα έδαφος και μία κοινότητα. Η χρηματιστική τάξη που κυριαρχεί τη σύγχρονη σκηνή δεν έχει καμία προσκόλληση σε οποιοδήποτε έδαφος ή υλική παραγωγή, γιατί η δύναμη και ο πλούτος της θεμελιώνεται στην τέλεια αφαίρεση της ψηφιακής πολλαπλασιαζόμενης χρημιοαποδότσης.

Και αυτή η ψηφιακή-χρηματιστική υπερ-αφαίρεση ρευστοποιεί το ζωντανό σώμα του πλανήτη, και το κοινωνικό σώμα. Μόνο η κοινωνική δύναμη της γενικής διανόησης μπορεί να επανεκκινήσει τη μηχανή και να αρχίσει μία στροφή του παραδείγματος, αλλά αυτό προϋποθέτει την αυτονομία της γενικής διανόησης, της κοινωνικής αλληλεγγύης των κογκνιτάρων. Προϋποθέτει τη διαδικασία της αυτόνομης υποκειμενοποίησης της συλλογικής νοημοσύνης.

Ο Franco Berardi, γνωστός και ως “Bifo”, ιδρυτής του γνωστού Ράδιου Αλίκη στην Μπολόνια και μίση αντιική φιγούρα του Ιταλικού Αυτόνομου Κινήματος, είναι συγγραφέας, θεωρητικός των media, και ακτιβιστής των media. Αυτή τη στιγμή ή διδάσκει Κοινωνική Ιστορία των Media στην Ακαδημία της Μπρέρα στο Μιλάνο.

Υποσημειώσεις

1. Βλέπε Christian Marazzi, “The Privatization of the General Intellect,” trans. Nicolas Guilhot, <http://destructural.files.wordpress.com/2010/10/christian-marazzi-the-privatization-of-the-general-intellect.pdf>.
2. Jaron Lanier, You Are Not A Gadget (New York: Random House, 2010), 97.

Οι μεταφράσεις των άρθρων δεν υπόκεινται σε πνευματικά δικαιώματα και είναι ελεύθερες προς χρήση για τους σκοπούς του ανταγωνιστικού κινήματος
<http://www.rebelnet.gr/>